

Annelerin Beslenme Davranışları ve Çocuklarının Beslenme Sürecine Yönelik Tutumları Arasındaki İlişki

The Relationship Between Mothers' Feeding Behaviors and Their Children's Attitudes Towards Feeding Process

¹Gamze FIŞKIN, ²Zeynep ÖLÇER

¹Amasya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Amasya, Türkiye
²Ankara Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Ankara, Türkiye

Gamze Fışkın: <https://orcid.org/0000-0003-3065-6484>

Zeynep Ölçer: <https://orcid.org/0000-0003-0594-2606>

ÖZ

Amaç: Araştırma kapsamında annelerin sağlıklı beslenme tutumlarının değerlendirilerek çocuklarına yönelik beslenme tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Materyal ve Metot: Ağustos 2021 tarihleri arasında araştırmaya dâhil edilme kriterlerini karşılayan anneler oluşturulmuştur (n=233). Veriler anne bilgi formu, Sağlıklı Beslenmeye İlişkin Tutum Ölçeği (SBİTÖ) ve Beslenme Süreci Anne Tutumları Ölçeği (BSATÖ) kullanılarak toplanmıştır. Oluşturulan anketler pandemi tedbirleri gereği online olarak sosyal medya üzerinden dağıtılmıştır.

Bulgular: Annelerin SBİTÖ ve BSATÖ'den aldıkları toplam puan ortalamaları sırasıyla 83,862 ±9,158 ve 61,660 ±18,929'du. Annelerin yaşı, eğitim ve gelir düzeyleri, beslenme davranışları, çocukların yaşları gibi değişkenlerin beslenme tutum ve davranışlarını etkilediği, fakat annelerin beslenme tutumlarıyla çocuklarının beslenmesine yönelik tutumları arasındaki anlamlı bir ilişkinin olmadığı tespit edilmiştir (r= -0,040 p= 0,545).

Sonuç: Araştırmadaki annelerin sağlıklı beslenmeye yönelik bilgi düzeylerinin zayıf olduğu, çocuklarının beslenmesinde kısmen olumsuz tutum sergiledikleri ve kendi beslenme davranışlarıyla çocuklarına yönelik sergiledikleri davranışlar arasında ilişki olmadığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Anne, beslenme davranışı, çocuk, tutum

ABSTRACT

Objective: It was aimed to evaluate the healthy nutrition attitudes of mothers and to examine the relationship between nutritional attitudes towards their children.

Materials and Methods: The sample of the descriptive, cross-sectional and correlational study consisted of mothers who met the inclusion criteria between 05 June-05 August 2021 (n=233). The data were collected using the mother information form, the Attitude Scale for Healthy Nutrition (ASHN) and the Mother's Attitudes Towards the Feeding Process Scale (MATFPS). The questionnaires created were distributed online via social media due to pandemic measures.

Results: The mean total scores of the mothers in ASHN and NATFPS were 83.862 ±9.158 and 61.660 ±18.929, respectively. It has been determined that variables such as mothers' age, education and income levels, nutritional behaviors, and children's age affect nutritional attitudes and behaviors, but there is no significant relationship between mothers' nutritional attitudes and their attitudes towards feeding their children (r= -0.040 p= 0.545).

Conclusion: It was concluded that the mothers in the study had a less level of knowledge about healthy nutrition, they have partially a negative attitude towards the nutrition of their children, and there was no relationship between their own nutritional behaviors and the behaviors they displayed towards their children.

Keywords: Child, feeding behavior, mother, attitude

Sorumlu Yazar / Corresponding Author:

Gamze Fışkın
Amasya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi İpekköy Yerleşkesi
05100 Amasya, Türkiye
Tel: +9 0358 218 1767
E-mail: gamzefiskin@gmail.com

Yayın Bilgisi / Article Info:

Gönderi Tarihi/ Received: 15/10/2021
Kabul Tarihi/ Accepted: 13/01/2022
Online Yayın Tarihi/ Published: 01/03/2022

GİRİŞ

Sağlıklı beslenme; bireyin yaşı, cinsiyeti ve fizyolojik durumu göz önünde bulundurularak ihtiyacı olan tüm besin öğelerinin yeterli miktarda karşılanması, yağ oranı düşük, lif açısından zengin, meyve ve sebze tüketimi yüksek bir diyet olarak tanımlanmaktadır.¹ Bu beslenme şekli çocukluk sürecinden itibaren bireylerin kazanarak yaşam boyu sürdürmeleri gereken bir sağlık davranışı olarak bilinmektedir. Dengeli ve sağlıklı beslenme çocukların bü-yüme ve gelişmelerini sağlıklı bir şekilde sürdürebilmesi, hastalıklardan korunması ve kaliteli bir yaşam sürdürebilmelerinde son derece önemlidir.² Yetersiz beslenen çocuklar zihinsel sağlık problemlerinin yanı sıra okul başarısında düşme, okulu bırakma gibi birçok durum açısından risk altındadır.³ Ayrıca çocukluk dönemdeki yanlış veya yetersiz beslenme yetişkinlik dönemindeki obezite, hipertansiyon ve kardiyovasküler hastalıklar ya da diyabet gibi endokrin hastalıkların temelini de oluşturmaktadır.⁴ Pek çok faktörün beslenme alışkanlıklarını etkilediği bilinmektedir.⁵ Sağlıklı beslenme davranışının ilk adımı olarak görülen tutum geliştirme sürecinde çocukların ebeveynlerinin yeme davranışlarını, yaşam tarzlarını ve beden imajıyla ilgili memnuniyet durumlarını model aldıkları bildirilmektedir.^{1,5} Yapılan çalışmalarda; aile üyelerinin çocuklar için olumlu model olmaları, sağlıklı gıda tüketimi yapmaları ve sağlıklı beslenme davranışları kazandırmaları konusunda destekleyici tavır sergilemeleri gerekliliği üzerinde durulmaktadır.⁵ Örneğin, Bowne'nin çalışmasında; çocukların yeme alışkanlıklarıyla ebeveyn tutumları arasında bir ilişki bulunduğu, bu alışkanlıkların üzerinde ise otoriter tutumun çok etkili olduğu gösterilmiştir.⁶ Beslenme üzerinde etkili olan bir diğer faktör de ebeveynlerin cinsiyetidir. Babaların ve annelerin beslenme konusunda çocuklarına karşı farklı davrandıkları görülmektedir. Babaların genellikle çocuklarına karşı daha hoşgörülü davrandıkları ve gıda alımı üzerinde daha az aktif kontrol uyguladığı annelerin ise daha kontrolcü ve otoriter olduğunu gösteren kanıtlar sunulmuştur. Bu kanıtlarda, annelerin yemek zamanlarında beslenme sürecinde olan çocuklarını doğrudan etkilediği ve diğer çocukları da beslenme konusunda dolaylı olarak etkilediği görülmektedir.⁵ Ebeveyn beslenme uygulamaları ve beslenme bilgisi de çocukların beslenme davranışları ve yiyecek tercihleri üzerinde etkili olmaktadır.⁷ Bireyler kendi sevmediği besinleri çocuklarına sunmadıklarından çocukların bu besin-leri deneme şansı

olmamaktadır. Bu bakımdan annenin beslenme biçiminin çok erken yaşlardan itibaren çocuğun beslenme biçimini de etkilediği söylenebilmektedir.⁸

Araştırma kapsamında; annelerin sağlıklı beslenme davranışlarını belirlemek, çocuklarının beslenme sürecine yönelik tutumlarını anlamak ve kendi beslenmeleriyle çocuklarına sergiledikleri tutum arasındaki ilişkiyi görebilmek amaçlanmıştır.

MATERYAL VE METOT

Etik Durum: Bu araştırma Amasya Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu tarafından onaylanmış olup (Tarih: 06.05.2021, karar no: 69) Helsinki deklarasyonuna uygun şekilde gerçekleştirilmiş ve katılımcıların onamları alınmıştır.

Tanımlayıcı, kesitsel ve ilişki arayıcı tipte tasarlanmış olan araştırmanın evrenini; Türkiye'deki 2-6 yaş arası çocuğu bulunan anneler, örneklemini ise; 5 Haziran 2021-5 Ağustos 2021 tarihleri arasında araştırmaya katılmayı kabul eden anneler oluşturmuştur. Örneklem kriterlerini karşılayan 242 annenin 9 tanesi araştırmaya katılmayı kabul etmediğinden çıkartılmış ve araştırma toplam 233 anneyle tamamlanmıştır (n=233). Pandemi tedbirleri nedeniyle internet tabanlı anket yazılımı olan google forms aracılığıyla toplanan veriler istatistik programına aktarılarak analizleri yapılmıştır.

Veri Toplama Araçları: Veriler anne bilgi formu, Sağlıklı Beslenmeye İlişkin Tutum Ölçeği (SBİTÖ), Beslenme Süreci Anne Tutumları Ölçeği (BSATÖ) kullanılarak toplanmıştır.

Anne Bilgi Formu: Araştırmacılar tarafından literatür incelemesi sonucunda hazırlanan form sosyodemografik, obstetrik ve araştırmayla ilişkili olduğu düşünülen toplam 28 sorudan oluşmaktadır.^{2,9,10}

Sağlıklı Beslenmeye İlişkin Tutum Ölçeği (SBİTÖ): 21 maddeden oluşan anket 5'li likert tipte olup 4 faktörden oluşmaktadır. Bu faktörler, Beslenme Hakkında Bilgi (BHB), Beslenmeye Yönelik Duygu (BYD), Olumlu Beslenme (OB) ve Kötü Beslenme (KB) olarak adlandırılmıştır. Ölçekten alınabilecek puanlar 21-105 arasında değişmektedir. Demir ve Cicioğlu tarafından geçerliği yapılan ölçekten alınan yüksek puanlar sağlıklı bir beslenme biçimine sahip olduğunu göstermektedir.¹ Ölçeğin güvenilirlik katsayıları, BHB faktöründe 0,90, BHB faktöründe 0,84, OB faktöründe 0,75 ve KB faktöründe 0,83 olarak bildirilmiştir. Ölçeğe ait cronbach alfa katsayısı 0,90 olup bu çalışmada 0,80

olarak belirlenmiştir. Alt faktörlerin güvenilirlik katsayıları ise; BHB 0,93, BYD 0,71, OB 0,80 ve KB 0,77 şeklinde hesaplanmıştır.

Beslenme Süreci Anne Tutumları Ölçeği (BSATÖ): Dilsiz ve Dağ tarafından geçerliği yapılan ölçek 5’li likert tipte olup 27 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin alt faktörleri ve güvenilirlik katsayıları ise şöyledir; “Öğün Sırasındaki Negatif Duygu Durumu (ÖSNDD)” 0,92, “Yetersiz/Dengesiz Beslenmeye İlişkin Tutumlar (YDBİT)” 0,84, “Negatif Besleme Stratejileri (NBS)” 0,72, “Zorla Besleme (ZB)” 0,70 ve “Diğerlerinin Görüşüne Tepki (DGT)” 0,91’dir. BSATÖ’den alınabilecek puanlar 27 ve 135 arasında değişmektedir. BSATÖ’nün her bir faktör ve ölçek toplam puanı açısından artması, annelerin beslenme sürecine dair göstermiş olduğu tutumlarda sorun olduğunu ifade etmektedir.¹¹ Ölçeğe ait cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0,91, bu çalışma için ise 0,93 olarak belirlenmiştir. Ölçek alt faktörlerinin güvenilirlik katsayıları ise sırasıyla; ÖSNBD 0,90, YDBİT 0,90, NBS 0,84, ZB 0,87 ve DGT 0,74’tür.

Verilerin Analizi: Araştırma verileri SPSS 15.0 (Statistical Package for the Social Sciences) kullanılarak analiz edilmiştir. Tanımlayıcı veriler; sayı, yüzde, ortalama, standart sapma, minimum, maksimum değerler ile gösterilmiş ve verilerin normal dağılıma uygunluğu test edilmiştir. İstatistiksel anlamlılık düzeyi 0,05 olarak kabul edilerek bağımlı ve bağımsız değişkenlerin arasındaki fark non-parametrik analizlerden Kruskal Wallis ve Mann Whitney U testi kullanılarak incelenmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkinin belirlenmesi için Spearman korelasyon testi kullanılmıştır.

BULGULAR

Araştırmaya katılan annelerin yaş ortalamalarının $33,523 \pm 3,758$ (min= 26, max= 40), eşlerinin yaş ortalamalarının ise; $36,077 \pm 4,114$ (min= 29, max= 44) olduğu tespit edilmiştir. Annelerin çoğunluğunun lisans mezunu (%60,5) olduğu ve çalışmadığı (%73,8), gelirlerinin giderlerine eşit (%54,9) olduğu saptanmıştır. %65,2’sinin sigara, %58,8’inin alkolü hiç kullanmadığı, eşlerinin %49,8’inin lisans me-

Tablo 1. Bağımsız değişkenlere ait verilerin dağılımı.

Değişkenler		n	%
Eğitim durumu	Lise	22	9,4
	Lisans	141	60,5
	Lisansüstü	70	30,1
Çalışma durumu	Çalışmıyor	61	26,2
	Çalışıyor	172	73,8
Gelir durumu	Gelir giderden az	26	11,2
	Gelir gidere eşit	128	54,9
	Gelir giderden fazla	79	33,9
Sigara kullanma durumu	Hiç kullanmayan	152	65,2
	Artık kullanmayan	33	14,2
	Hala kullanan	48	20,6
Alkol kullanma durumu	Hiç kullanmayan	137	58,8
	Artık kullanmayan	21	9,0
	Sosyal kullanıcı	75	32,2
Eşin eğitim durumu	Lise	62	26,6
	Lisans	116	49,8
	Lisansüstü	55	23,6
Eşin çalışma durumu	Çalışmıyor	8	3,4
	Çalışıyor	225	96,6
Aile tipi	Çekirdek	228	97,9
	Geniş	5	2,1
Planlı gebelik	Evet	220	94,4
	Hayır	13	5,6
Gebe kalma şekli	Spontan	218	93,6
	Tedaviyle	15	6,4
Toplam gebelik sayısı	Bir	104	44,6
	İki ve üzeri	129	55,4
Yaşayan çocuk sayısı	Bir	127	54,5
	İki ve üzeri	106	45,5
Çocukların yaşları	2	64	27,5
	3	56	24,0
	4	52	22,3
	5	43	18,5
Total		233	100

zunu olduğu ve %96,6'sının çalıştığı bulunmuştur. %97,9'u çekirdek aile yapısında olup %94,4'ünün planlı gebelik geçirdiği, %55,4'ünün iki ve üzerinde gebelik yaşadığı, %54,5'inin ilk yaşayan çocuğu olduğu ve %27,5'inin 2 yaşında çocuğa sahip olduğu belirlenmiştir (Tablo 1).

Araştırmadaki kadınların SBİTÖ toplam puan ortalaması 83,862 ±9,158 (min: 58 max: 100) olarak hesaplanmış ve beslenme hakkında bilgi 22,137±2,805 (min: 10, max: 25) alt faktöründen en yüksek ortalamaya sahip olduğu saptanmıştır (Tablo 2). Araştırmadaki kadınların BSATÖ toplam puan ortalaması 61,660±18,929 (min: 27 max: 117) olarak hesaplanmış ve yetersiz/dengesiz beslenmeye ilişkin tutum 23,939 ±7,949 (min: 8, max: 40) alt faktöründen en yüksek ortalamaya sahip olduğu saptanmıştır (Tablo 2).

Tablo 3'e göre; SBİTÖ toplam puan ortalamasının annelerin gelir durumu, eşlerinin çalışma durumu, gebeliğin planlı olması gibi faktörlerle ilişkili olduğu tespit edilmiştir. İkidenden fazla gruplu olan değişkenlerde anlamlılığın neden olduğu grubu belirlemek için Tamhane's T2 post hoc analizi uygulanmıştır.

Annelerin çocuklarının beslenme sürecine yönelik tutumları; yaş, çalışma durumu, gelir durumu, eşin eğitim düzeyi ve çocukların yaşlarıyla ilişkili olduğu görülmüştür (Tablo 4).

Araştırmaya katılan annelerin beslenme tutumlarıyla çocuklarının beslenmesine yönelik tutumları arasındaki ilişki Spearman korelasyon testiyle analiz edilmiş ve istatistiksel olarak anlamlılık görülmüştür ($r = -0,077$ $p = 0,239$).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmamız, annelerin sağlıklı beslenme durumlarıyla çocuklarının beslenme sürecine yönelik tutumları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılmıştır. Çocukların beslenmesinden birinci derecede sorumlu olan ebeveynlerin kendi beslenmelerine yönelik sergiledikleri tutumun çocuklarını da etkileyebileceği fikrinden yola çıkılmıştır. Araştırmamızın sonucunda; annelerin beslenme hakkında bilgi düzeylerinin yüksekliği olumlu etki yaratırken, yetersiz ve dengesiz beslenmeye ilişkin tutum ortalamalarının yüksek olması çocukların beslenme davranışlarını olumsuz etkileyebileceğine işaret etmektedir. Literatürde ebeveynlerin kendi inançları, beslenme tutumları, besin tüketim uygulamaları, bakış açıları ya da bilgilerinin çocuklarının beslenme sürecinde önemli bir etkiye sahip olduğu bildirilmiştir.¹² Hatta annelerin beslenme bilgisinin artmasıyla çocuklar için daha sağlıklı diyet seçimleri yaptıkları görülmektedir.⁷ Bu nedenle çocukluk çağından itibaren sağlıklı ve dengeli beslenme konusunda ebeveynlerin bilgilendirilmesi son derece önem taşımaktadır. Prekonsepsiyonel ve gebelik döneminde devam ettirilen bilgilendirme eğitimlerine postpartum süreçte bebek ve çocuk beslenmesi konularının eklenmesi ebeveynler için yol gösterici olacaktır.

Ebeveynlerin sosyo-ekonomik düzeylerinin yetersiz olması sağlıklı yiyeceklere erişim ve alma konusunda ciddi sorunlar yaratacağından çocuk beslenmesini de olumsuz şekilde etkileyebilmektedir.^{7,13} Bu araştırmamızda geliri giderine eşit olan kadınlarda BYD faktörünün ortalamasının yüksek olduğu, geliri fazla

Tablo 2. Ölçekler ve alt faktörlerinin puan ortalamaları.

	Ölçekler ve alt faktörleri	X ± SS	Min-Max
Sağlıklı Beslenmeye İlişkin Tutum Ölçeği	Beslenme hakkında bilgi	22,137±2,805	10-25
	Beslenmeye yönelik duygu	19,532±4,172	10-30
	Olumlu beslenme	20,532±3,841	6-25
	Kötü beslenme	21,660±3,459	6-25
	Toplam ortalama	83,862±9,158	58-100
Beslenme Süreci Anne Tutumları Ölçeği	Öğün arasındaki negatif duygu durumu	13,549±5,337	6-27
	Yetersiz/dengesiz beslenmeye ilişkin tutumlar	23,939±7,949	8-40
	Negatif beslenme stratejileri	10,283±4,810	5-25
	Zorla besleme	5,068±2,182	4-16
	Diğerlerinin görüşüne tepki	8,819±3,822	4-20
	Toplam ortalama	61,660±18,929	27-117

Tablo 3. Annelerin bağımsız değişkenlerinin SBİTÖ toplam puan ve alt faktörleriyle karşılaştırılması.

Değişkenler	BHB			BYD			OB			KB			SBİTÖ		
	Sıra Ort.SD	Z/X ² p	Sıra Ort. SD	Z/X ² p	Sıra Ort. SD	Z/X ² p	Sıra Ort. SD	Z/X ² p	Sıra Ort. SD	Z/X ² p	Sıra Ort. SD	Z/X ² p			
Yaş	26-30	115,75	X²=10,305	113,50	X²=7,212	115,42	X²=5,603	105,78	X²=3,411	110,73	X²=0,632				
	31-35	129,13	p=0,006	107,93	p=0,027	126,43	p=0,061	115,73	p=0,182	119,57	p=0,729				
	36-40	97,06		135,48		101,99		128,20		117,59					
Gelir durumu (Gelir gidere göre)	Az	106,02	X²=4,748	105,27	X²=7,029	90,10	X²=6,653	77,23	X²=12,246	80,73	X²=8,744				
	Eşit	111,40	p=0,093	127,56	p=0,030	115,30	p=0,036	117,09	p=0,002	119,71	p=0,013				
	Fazla	129,68		103,75		128,61		129,94		124,54					
Eşin çalışma durumu	Evet	118,22	Z=-1,530	116,29	Z=-0,851	120,11	Z=-3,761	120,32	Z=-4,034	119,82	Z=-3,388				
	Hayır	82,63	p=0,126	136,88	p=0,395	29,50	p=0,000	23,63	p=0,000	37,75	p=0,001				
Planlı gebelik	Evet	119,60	Z=-2,525	117,56	Z=-0,525	119,64	Z=-2,476	118,70	Z=-1,607	119,99	Z=-2,790				
	Hayır	73,00	p=0,012	107,50	p=0,600	72,31	p=0,013	88,15	p=0,108	66,38	p=0,005				
Çocukların yaşları	2	139,84		101,34		119,57		109,95		114,54					
	3	126,76		144,87		121,36		108,71		133,95					
	4	106,51	X²=19,739	113,94	X²=16,359	114,20	X²=6,136	149,84	X²=19,203	122,48	X²=9,144				
	5	97,59	p=0,001	101,55	p=0,003	125,65	p=0,189	113,03	p=0,001	104,86	p=0,058				
	6	82,11		131,75		81,72		82,47		86,19					

Z: Mann Whitney U Test; X²: Kruskal Wallis Test; Sıra Ort. SD: Sıra Ortalaması ve serbestlik derecesi; p<0,05: istatistiksel anlamlılık düzeyi.

Tablo 4. Annelerin bağımsız değişkenlerinin BSATÖ toplam puan ve alt faktörleriyle karşılaştırılması.

Değişkenler	ÖSNDD		YDBİT		NBS		ZB		DGT		BSATÖ		
	Sıra Ort. SD	Z/X ² p	Sıra Ort. SD	Z/X ² p	Sıra Ort. SD	Z/X ² p	Sıra Ort. SD	Z/X ² p	Sıra Ort. SD	Z/X ² p	Sıra Ort. SD	Z/X ² p	
Yaş	26-30	95,66	X ² =9,128 p=0,010	95,65	X ² =7,396 p=0,025	104,78	X ² =2,754 p=0,252	100,85	X ² =6,105 p=0,047	110,73	X ² =10,500 p=0,005	96,65	X ² =8,870 p=0,012
	31-35	128,93		125,98		123,24		124,24		130,87		129,17	
	36-40	113,52		118,63		116,04		117,47		98,17		112,32	
Eğitim durumu	Lise	80,25	X ² =7,358 p=0,025	102,86	X ² =1,876 p=0,391	87,61	X ² =5,157 p=0,076	99,20	X ² =6,190 p=0,045	79,57	X ² =7,602 p=0,022	85,36	X ² =5,864 p=0,053
	Lisans	121,77		121,40		117,76		124,26		121,56		122,63	
	Lis.üst	118,94		112,57		124,70		107,98		119,59		115,60	
Çalışma durumu	Evvel	122,22	Z=-1,992 p=0,046	124,82	Z=-2,976 p=0,003	123,18	Z=-2,360 p=0,018	119,29	Z=-1,031 p=0,303	118,58	Z=-0,603 p=0,547	123,77	Z=-2,575 p=0,010
	Hayır	102,29		94,96		99,57		110,54		122,55		97,91	
Gelir durumu (Gelir gidere göre)	Az	131,42	X ² =3,887 p=0,143	146,19	X ² =6,836 p=0,033	132,44	X ² =1,588 p=0,452	151,29	X ² =10,717 p=0,005	137,31	X ² =2,753 p=0,253	143,96	X ² =6,225 p=0,044
	Eşit	109,35		109,09		115,78		113,74		113,47		109,05	
	Fazla	124,65		120,22		113,90		110,99		116,04		121,01	
Eşin eğitim durumu	Lise	89,12	X ² =15,768 p=0,000	103,92	X ² =3,189 p=0,203	94,36	X ² =9,651 p=0,008	102,93	X ² =5,392 p=0,067	104,56	X ² =4,356 p=0,113	93,60	X ² =10,757 p=0,005
	Üni.	123,22		121,72		124,49		123,56		125,77		122,79	
	Lis.üst	135,31		121,79		126,72		119,03		112,54		131,15	
Çocukların yaşları	2	106,30		116,19		126,91		117,92		118,21		115,69	
	3	138,66		130,79		147,12		127,06		115,62		137,91	
	4	124,72	X ² =11,628 p=0,020	116,24	X ² =8,670 p=0,070	96,22	X ² =24,214 p=0,000	107,66	X ² =6,353 p=0,174	107,68	X ² =2,055 p=0,726	111,98	X ² =10,784 p=0,029
	5	105,03		117,85		102,10		123,06		127,12		112,49	
	6	93,92		77,17		83,67		94,92		119,75		81,89	

Z: Mann Whitney U Test; X²: Kruskal Wallis Test; Sıra Ort. SD: Sıra Ortalaması ve serbestlik derecesi; p<0,05: istatistiksel anlamlılık değeri.

olan kadınlarda OB, KB ve SBİTÖ toplam puan ortalamasının anlamlılık gösterdiği belirlenmiştir. Konuya ilişkin yapılan farklı bir çalışmada aileleri yüksek gelir düzeyine sahip olan öğrencilerin sağlıklı beslenme davranışları gösterdiği ifade edilmiştir.¹⁴ Literatürle karşılaştırıldığında bu araştırmanın bulguları diğer çalışmalarla benzerlik göstermektedir.

Araştırmamızda, eşleri çalışan kadınların BHB hariçindeki tüm alt faktör ve ölçek toplam puan ortalamalarının yüksek olduğu bulunmakla birlikte örnekleme alınan kadınların büyük çoğunluğunun çalışan olması beslenme hakkında bilgilerinin yüksek olmasına rağmen zaman sıkıntılarından dolayı beslenme konusunda olumsuz davranışlara yönelmiş olabileceklerini düşündürmüştür. Son yıllarda yapılan farklı bir çalışmada; babaların genellikle gıda alımı üzerinde daha az aktif kontrol uyguladıkları annelerin ise çocuklarının beslenme sürecinde doğrudan etkili oldukları belirtilmiştir.⁵ Benzer şekilde yapılan diğer çalışmalarda ülkemizde evde yemeğin hazırlanması ve sunulması işlerinde genellikle kadınların rol aldığı, çalışan erkeklerin ev içi görevlere çok fazla dahil olmadığı ve beslenmeye yönelik tüm sorumluluğun kadınlara yüklendiği üzerinde durulmuştur.^{15,16} Bu açıdan literatürle benzer sonuçlar elde edilmiştir.

Gebeliğin planlanması kadınların hayat tarzı değişiklikleri yapmalarını, sağlıklı beslenmelerini ve yaşam standartlarını düzenlemelerini sağlamaktadır. Bu araştırmamızda gebeliği planlı olan kadınlarda beslenmeye yönelik olumlu alt faktörler içeren tüm alanlardan yüksek puanlar elde edilmesi gebeliklerin planlı olmasının pozitif sonuçlar doğurduğu anlamına gelmektedir. Konuya ilişkin yapılan diğer çalışmalarda planlanmamış gebelik yaşayan kadınların kafeinli içecek tüketimine devam ettiği, vitamin kullanımında eksikliklerin olduğu ve yetersiz beslenmenin görüldüğü bildirilmiştir.¹⁷ Bu sonuçlar araştırma sonuçlarıyla paralel özellikler göstermektedir.

Erken çocukluk döneminde; çocukların sağlıklı gelişim sürecinin devam edebilmesi, bakımından sorumlu olan kişilerin özellikle ebeveynlerinin sergiledikleri tutum ve davranışlara bağlıdır.^{7,18} Araştırmamızda annelerin çocuklarını besleme tutumlarının yaş, gelir seviyesi, eşlerin çalışma durumu, gebeliklerinin planlı olması ya da çocukların yaşları gibi faktörlerle ilişkili olduğu görülmüştür. 3-5 yaş arası çocuklar ve ebeveynleriyle yapılmış bir çalışmada, annelerin çocuklarını besleme tarzlarının yaş, gelir ve eğitim durumu, çocuk sayısı gibi değişkenlerle ilişkili olmadığı görülmüştür.⁹ Çok ırklı bir mahallede ilkökul çağındaki çocuklarla yapılan başka bir araştırmada

ihmalkâr ebeveynlere sahip olanların ve beslenme süreçlerine müdahalede bulunulmayanların sağlıksız alışkanlıklar tüketme ihtimallerinin yüksek olduğu bulunmuştur.¹⁹ Bu durum ebeveynler tarafından sergilenen tutumların çocukların beslenme süreci üzerindeki önemini vurgulamaktadır. 2-12 aylık bebeği olan 29 anneye yapılmış nitel bir çalışmada annelerin çocukları için en iyi olduğuna inandığı besinleri vermek istediklerini, sağlıksız gıdalardan kaçındıklarını ve besleme tutumlarını önceki deneyimlerine göre şekillendirdiklerini ifade etmişlerdir.¹⁰ Senegal'de emziren 171 anneye yapılmış başka bir çalışmada beslenme bilgi ve tutumlarının yüksek oranda eğitim ve gelir düzeyiyle ilişkili olduğu bildirilmiştir.²⁰ Literatürdeki çalışmalar bu araştırmanın sonucuyla kısmen benzer özellikler göstermektedir. Sonuçların kısmen farklı çıkması, araştırmaların yapıldığı kültürel ve sosyoekonomik şartların veya örneklem gruplarının çeşitliliğinden kaynaklanıyor olabilir.

Bu araştırmamızda, 61,660±18,929 BSATÖ toplam puan ortalamasıyla annelerin besleme konusunda orta düzeyde sorun yaşadıkları ve bu sorunların en çok YDBİT alt faktöründe olduğu tespit edilmiştir. Literatürde 9 ay-6 yaş arası çocuğu olan 217 anneye yapılan bir çalışmada annelerin BSATÖ'den ortalama 75,20±17,49 puan aldıkları, beslemeye ilişkin gösterdiği tutumlarda orta düzeyde sorunları olduğu ve YDBİT alt faktöründen yüksek puanlar aldıkları görülmüştür.²¹ 168 bebeğin ebeveynleriyle yapılan başka bir araştırmada da, BSATÖ toplam puan ortalamalarının 9. ayda 89,51±12,75, 12. ayda 89,00±12,77 olması annelerin besleme tutumlarında yüksek düzeyde sorun yaşadığına ve zaman içerisinde bu sorunlarda azalma olmadığına işaret etmektedir. Ayrıca annelerin YDBİT alt faktöründen en yüksek ortalamaya sahip olmaları bu araştırmamızla benzer niteliktedir.²² Bir anaokulunda 248 öğrenci velisini kapsayan araştırmada ise, annelerin 54,00±16,00 BSATÖ toplam puan ortalamasıyla orta düzeyde sorun yaşadıkları tespit edilmiştir.²³ İncelenen tüm çalışmalarda annelerin orta-yüksek düzeyde çocuklarını besleme sorunu yaşamaları sağlık profesyonelleri tarafından değerlendirilmesi ve desteklenmesi gereken bir konu olduğunu göstermektedir. Aile ortamı, ebeveyn beslenme alışkanlıkları, sosyoekonomik durum, medya vb. birçok faktör çocukların yeme davranışlarını etkilemektedir.²⁴ Bu araştırmamızda annelerin beslenme durumuyla çocuklarına sergiledikleri beslenme tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Literatürde 6-23 aylık çocuğu olan 326 Nijeryalı annenin beslenme bilgisi ve

çocuk besleme uygulamaları üzerine yapılmış bir araştırmada annelerin zayıf düzeyde beslenme bilgisine sahip olduğu ve çocuklarını beslemek konusunda da yeterli olmadıkları görülmüştür.²⁵ 169 çocuğun ve annelerinin beslenme durumu ilişkisini inceleyen farklı bir araştırmada, maternal beslenme yetersizliği olan kadınların çocuklarında da ciddi beslenme sorunları olduğu belirtilmiştir.²⁶ Diyet çeşitliliği ve beslenme durumu ile ilgili Hindistan'da yapılan başka bir çalışmada da, anne diyetinin çocuklara uyguladığı rejimle direkt ilişkili olduğu vurgulanmıştır.²⁷ 1396 katılımcının olduğu farklı bir araştırmada annelerin kendi diyetlerinde ağırlık verdiği besin türlerinin çocukların tükettiği besinlerle benzer özellikte olduğu belirlenmiştir.²⁸ Ancak Endonezya'da 136 anneyle yapılan başka bir çalışmada annelerin beslenme rolü ve bilgisi ile küçük çocuklarının yeterli beslenme durumu arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gösterilmiştir.²⁴ Genel olarak incelenen tüm çalışmalarda annelerin beslenme bilgisinin çocukların beslenme durumuyla pozitif olarak ilişkili olduğu görülmekle birlikte araştırmamızın bulgularıyla zıt sonuçlar elde edilmiştir. Çalışmaların genelde anaerkil toplum yapısına sahip ülkelerde yapılması, ancak Türkiye'nin ataerkil yapıda olması toplumsal cinsiyete özgü atfedilen bir farklılık olarak nitelendirilmiştir. Ataerkil toplumlarda kadının statü olarak ikinci sınıf insan özelliğinde olması sağlıklı beslenmelerine neden olurken, erkek cinsiyeti, çocuk ve yaşlı sınıfa ait olanlara en iyi besinlerin sunulduğu bilinmektedir. Bu durumun araştırma sonuçlarımıza da yansımış olabileceği düşünülmüştür. Yine tartışmaya dâhil edilen ülkelerin sosyoekonomik ve eğitim seviyelerinin düşük olması bu ülkelerde yaşayan annelerin çocuklarını da sağlıklı şekilde beslemiş olduğuna işaret etmektedir. Araştırmamızdaki annelerin eğitim ve sosyoekonomik seviyelerinin daha yüksek olması literatürle farklı sonuçların ortaya çıkmasına neden olmuş olabilir.

Sonuç olarak; annelerin sağlıklı beslenme ve çocuklarının beslenme sürecine yönelik tutumlarının zayıf olduğu tespit edilmiştir. Bu iki olumsuz sonuç arasında istatistiksel bir anlamlılığın olmaması sevindirici bir bulgu olarak değerlendirilmiştir. Literatürde çocukların beslenme konusunda ebeveynlerinden etkilendiklerine dair kanıtların bulunması konunun göz ardı edilmemesi gerektiğine işaret etmektedir. Bu bakımdan sağlık profesyonellerinin prekonsepsiyonel dönemden başlayarak ebeveynlere sağlıklı beslenme alışkanlıkları kazandırmak, olumlu bir rol model olma konusunda cesaretlendirmek ve kazandırılan beslenme alışkanlıklarını sürdürebilmek

için farkındalıklarını arttırmaya yönelik girişimlerde bulunulması önerilmektedir.

Etik Komite Onayı: Bu araştırma Amasya Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu tarafından onaylanmıştır (Tarih: 06.05.2021, karar no: 69).

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Yazar Katkıları: Fikir – GF, ZÖ; Denetleme-GF, ZÖ; Veri toplanması ve/veya işlemesi- GF, ZÖ; Analiz ve/veya yorum – GF; Yazıyı yazan – GF, ZÖ.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

KAYNAKLAR

1. Demir GT, Cicioğlu Hİ. Sağlıklı Beslenmeye İlişkin Tutum Ölçeği (SBİTÖ): Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Der. 2019;4(2):256-274. doi:10.31680/gaunjs.559462
2. Sivri BB, Özpulat F. İlkokuldaki öğrencilerin beslenme alışkanlıkları ve annelerinin beslenmeye ilişkin bilgi düzeyi. Uluslararası Aile Çocuk ve Eğitim Der. 2015;7:21-41. doi:10.17359/ACED.2015714071
3. Aydın G, Akay D, İbiş E. 3-7 yaş çocuğa sahip annelerin beslenmeyle ilgili davranışlarının incelenmesi. Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Der. 2017;7(2):683-700. doi:10.24315/trkefd.307013
4. Grey K, Gonzales GB, Abera M, ve ark. Severe malnutrition or famine exposure in childhood and cardiometabolic non-communicable disease later in life: a systematic review. BMJ Global Health. 2021;6(3):e003161. doi:10.1136/bmjgh-2020-003161
5. Scaglioni S, De Cosmi V, Ciappolino V, Parazzini F, Brambilla P, Agostoni C. Factors influencing children's eating behaviours. Nutrients. 2018;10:706. doi:10.3390/nu10060706
6. Bowne M. A comparative study of parental behaviors and children's eating habits. ICAN: infant. Child & Adolescent Nutrition. 2009;1(1):11-14. doi:10.1177/1941406408328536
7. Peters J, Parletta N, Campbell K, Lynch J. Parental influences on the diets of 2-5 years old children: Systematic review of qualitative research. Journal of Early Childhood Research. 2014;2-39. doi:10.1177/1476718X13492940
8. Yılmazbaş P, Gökçay G. İlk iki yaşta sağlıklı beslenme ve sağlıklı beslenme alışkanlığının geliştirilmesi. Çocuk Der. 2013;13(4):147-153.

- doi:10.5222/j.child.2013.147
9. Özdemir M. Ebeveynin çocuğu besleme tarzının çocuğun yeme davranışlarına etkisinin değerlendirilmesi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Toplum Beslenmesi Programı, Yüksek Lisans Tezi. Ankara, Türkiye. 2018.
 10. Russell CG, Taki S, Azadi L, ve ark. A qualitative study of the infant feeding beliefs and behaviours of mothers with low educational attainment. *BMC Pediatrics*. 2016;16(1):1-14. doi:10.1186/s12887-016-0601-2
 11. Dilsiz H, Dağ İ. Beslenme süreci anne tutumları ölçeği (BSATÖ): geliştirilmesi, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türkiye Çocuk Hastalıkları Der.* 2020;14:7-15.
 12. Gönçe MN. Annelerin öz-yeterlik düzeylerinin çocuklarının beslenmelerine yönelik tutumlarına etkisi. Üsküdar Üniversitesi Psikolojik Araştırmalar Sempozyumu. 24 Haziran 2020, İstanbul / Türkiye.
 13. Burchi F. Child nutrition in Mozambique in 2003: the role of mother's schooling and nutrition knowledge. *Economics & Human Biology*. 2010;8(3):331-345. doi:10.1016/j.ehb.2010.05.010
 14. Gümüş D, Kızıl M, Dikmen D, Uyar MF. Gelir düzeyinin ilköğretim öğrencilerinin besin tercihlerine etkisinin değerlendirilmesi. *H.Ü. Sağlık Bilimleri Fakültesi Der.* 2017;2(1):22-38.
 15. Onur N, Sarper F, Onur F. Farklı sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin sebze-meyve tüketim durumları. *Journal Of Tourism And Gastronomy Studies*. 2017;5(1):105-123.
 16. Yılmaz S. Toplumsal cinsiyet rollerinin günlük hayattaki yansımaları: Çorum/Alaca örneği. *İmgelem*. 2018;2(2):59-79
 17. Aslan İ, Mete S. Beklenmeyen gebelikler. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Der.* 2005;8(1):94-99.
 18. Bozkurt G, Tanrıverdi FŞ, Tanrıverdi DÇ. Postpartum dönemde annelerin bebek beslenmesi tutumlarını etkileyen faktörler. *J Contemp Med*. 2021;11(4):543-549. doi:10.16899/jcm.758144
 19. Wang L, Van GVM, Jansen W, ve ark. Feeding styles, parenting styles and snacking behaviour in children attending primary schools in multiethnic neighbourhoods: a cross-sectional study. *BMJ Open*. 2017;7(7):e015495. doi:10.1136/bmjopen-2016-015495
 20. Oh HK, Kang S, Cho SH, Ju YJ, Faye D. Factors influencing nutritional practices among mothers in Dakar, Senegal. *PloS One*. 2019;14(2):e0211787. doi:10.1371/journal.pone.0211787
 21. Yılmaz G. Çocuklarda yeme davranışı ve anne besleme tutumları. *Euras J Fam Med*. 2020;9(2):109-116. doi:10.33880/ejfm.2020090207
 22. Aydın B. Erken süt çocukluğu döneminde tamamlayıcı beslenmeye geçişte ve beslenme sorunlarında babanın rolü. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Pediatri Programı, Doktora Tezi. Ankara, Türkiye. 2021
 23. Mutçalı Kuran S. Bir anaokulundaki öğrencilerin annelerinin evdeki beslenme tutumu ve ilişkili faktörler. Pamukkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Denizli, Türkiye. 2021.
 24. Hasibuan Y, Batubara A, Suryani S. Mother's role and knowledge in young children feeding practices on the nutritional status of infant and toddler. *Global Journal of Health Science*. 2019;11(6):158-158. doi:10.5539/gjhs.v11n6p158
 25. Jemide JO, Ene-Obong HN, Edet EE, Udoh EE. Association of maternal nutrition knowledge and child feeding practices with nutritional status of children in Calabar South Local Government Area, Cross River State. Nigeria. *Int J Home Sci*. 2016;2(1):293-298.
 26. Silva D, Valente A, Borges A, ve ark. Relationship between the mothers' nutritional status with that of a child population from São Tomé Principe," Africa". *Revista Brasileira de Saúde Materno Infantil*. 2017;17:327-335. doi:10.1590/1806-93042017000200007
 27. Ansari G, Jain S, Bhatia N. Association of Maternal dietary diversity and nutritional status with child's dietary diversity and nutritional status (2-5 years) in India. *World Nutrition*. 2020;11(1):110-128. doi:10.26596/wn.2020111110-128
 28. Beckerman JP, Slade E, Ventura AK. Maternal diet during lactation and breast-feeding practices have synergistic association with child diet at 6 years. *Public Health Nutr*. 2020;23(2):286-294. doi:10.1017/S1368980019001782